

Startnotitie

Onderzoek VTH bij risicobedrijven in Moerdijk

1. Inleiding

In Nederland zijn bijna 400 bedrijven die zich bezighouden met de grootschalige productie, verwerking en/of opslag van gevaarlijke stoffen. Deze activiteiten zijn belangrijk voor de Nederlandse economie, maar brengen ook veiligheidsrisico's met zich mee, omdat de aanwezige stoffen licht ontvlambaar, explosief, kankerverwekkend en/of giftig kunnen zijn. De vuurwerkramp in Enschede in 2000 en de brand bij Chemie-Pack in Moerdijk in 2011 zijn bekende voorbeelden die leidden tot zware ongelukken met negatieve gevolgen voor mens en milieu.

Ook in het afgelopen jaar waren industriële en chemische bedrijven regelmatig onderwerp van gesprek¹ en op 11 oktober 2019 zijn Kamervragen gesteld over een recent onderzoek van de Universiteit Leiden en de Vrije Universiteit Amsterdam dat laat zien dat chemische bedrijven massaal de regels overtreden.^{2 3} Als er iets misgaat bij zulke bedrijven is er al snel kans op grote maatschappelijke effecten en schade op het gebied van gezondheid, milieu of financiën. Een goede uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) is derhalve cruciaal en van groot belang.

Het bevoegd gezag van *alle* majeure risicobedrijven (risicobedrijven), ofwel alle Brzo (Besluit risico's zware ongevallen 2015)-bedrijven én grote chemische bedrijven (inrichtingen uit categorie 4 van de Richtlijn industriële emissies/RIE-4 bedrijven), is per 1 januari 2016 bij Gedeputeerde Staten (GS) komen te liggen. De wettelijke taken op het gebied van VTH worden, in opdracht van Gedeputeerde Staten, door de drie Brabantse omgevingsdiensten uitgevoerd. Het verlenen van vergunningen en houden van toezicht bij risicobedrijven in Noord-Brabant wordt uitgevoerd door de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB).

De Zuidelijke Rekenkamer zal een onderzoek verrichten naar de provinciale VTH-uitvoering bij risicobedrijven in Haven- en Industriegebied Moerdijk. Van de ruim 70 risicobedrijven in Noord-Brabant zijn er 20 (18 Brzo-bedrijven en 2 RIE-4 bedrijven) in dit gebied gevestigd.^{4 5} Daarnaast is de provincie ook mede-eigenaar (aandeelhouder) van Havenbedrijf Moerdijk NV en heeft ze zich, bij uitzondering, middels een regierol gecommitteerd aan de ontwikkeling van het terrein.

2. Doelstelling en onderzoeksvragen

Met dit onderzoek willen we Provinciale Staten (PS) van Noord-Brabant inzicht geven in:

1. de kwaliteit van VTH bij risicobedrijven.
2. de verbinding tussen VTH bij risicobedrijven en provinciale opgaven en ambities op het gebied van veiligheid en milieu.

---

¹ Bijvoorbeeld: *NRC Handelsblad*, 21 mei 2019. 'Aanpak van 'vergeten broeikasgas kan klimaatklapper opleveren'; L Geraets, S Schulpfen. *Inschatting gezondheidsrisico's grafieregen Wijk aan Zee*. RIVM 2019.

² Kluin et al. (2018). Patronen in regelovertrading in de chemische industrie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 60 (4).

³ Beantwoording Kamervragen van het lid Dik-Faber (CU) over het bericht 'Chemische bedrijven overtreden massaal de regels: Veiligheidscultuur moet anders'. 11 oktober 2019.

⁴ www.brzoplus.nl

⁵ Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (januari 2019), Jaarprogramma 2019 Brzo en RIE-4.

Naast de sturing op en de uitvoering van VTH, wordt ook de verantwoording hierover naar PS meegenomen. Verder willen we in dit onderzoek speciale aandacht besteden aan het benutten van data(technologieën) en de rol van het Havenbedrijf Moerdijk, waarvan de provincie aandeelhouder is (wat mogelijk spanning tussen exploitatie en provinciale handhavingsdoelen kan opleveren). Ook kijken we in hoeverre landelijke aandachtspunten en belangwekkende veiligheidsstudies op de provinciale radar staan.

In het onderzoek willen we aandacht besteden aan zowel de doeltreffendheid, doelmatigheid als rechtmatigheid. De centrale thema's en onderzoeksvragen in het onderzoek zijn:

1. *Kwaliteit van VTH bij risicobedrijven.*

Het Brzo-stelsel is complex en gefragmenteerd, waarbinnen veel partijen met elkaar verweven zijn. Daarbij bevat het omgevingsrecht tal van regels waarmee het VTH-instrumentarium is vormgegeven, zodat VTH bij risicobedrijven voor een groot gedeelte is ingevuld door landelijk geldende eisen.

- a. Wat is het provinciale beleid voor (uitvoering van) VTH-taken bij risicobedrijven?
- b. Hoe verloopt de samenwerking tussen provincie, OMWB en andere overheidsinstanties zoals Inspectie SZW en de Veiligheidsregio?
- c. Hoe zijn risicogericht toezicht en de inzet van datatechnologie vormgegeven en hoe draagt dit bij aan de kwaliteit van de uitvoering?
- d. In hoeverre worden wettelijke en provinciale regels nageleefd en beleidsdoelen over de uitvoering van VTH-taken bij risicobedrijven gerealiseerd?

2. *Provinciale opgaven op het gebied van veiligheid en milieu en VTH bij risicobedrijven.*

De provincie neemt in haar programma's doelen op voor 'omgevingskwaliteit'. Bij realisatie van deze doelstellingen speelt VTH een rol om eigen provinciale ambities op het gebied van 'omgevingskwaliteit' gestalte te kunnen geven. Vergunningverlening is bijvoorbeeld een instrument om maatwerk te leveren voor een juiste balans tussen het benutten van de omgeving van bedrijven en het beschermen van die omgeving.

- a. Welk beleid is er om bij risicobedrijven de provinciale opgaven en ambities op het gebied van veiligheid en milieu te verwezenlijken via het instrumentele VTH-kader?
- b. In hoeverre worden de ambities en doelen op het gebied van veiligheid en milieu verwezenlijkt via het Havenbedrijf?
- c. In hoeverre worden maatschappelijke waarden en provinciale ambities en doelen op het gebied van veiligheid en milieu, bij risicobedrijven gerealiseerd?

3. *Hoe worden PS geïnformeerd over het VTH-beleid en de resultaten van dit beleid inzake risicobedrijven?*

3. Aanpak

Het onderzoek richt zich op de periode vanaf 1 januari 2016, het moment waarop Gedeputeerde Staten het bevoegd gezag van risicobedrijven is geworden. Het onderzoek zal bestaan uit document- en dossieronderzoek, waarbij onder andere gebruik wordt gemaakt van beleids-, monitorings- en verantwoordingsdocumenten en vergunningen. Als extra verdiepingsslag raadplegen we ook (milieu)informatiesystemen en inspectiedatabases.

Om het beeld dat uit de documentenanalyse en datasystemen ontstaat te toetsen en aan te vullen, verzamelen we informatie uit schriftelijke vragen en mondelinge interviews. Daarbij denken wij aan relevante vertegenwoordigers van betrokken organisaties zoals bijvoorbeeld het programma vergunningen, toezicht en handhaving van de provincie, vergunningverleners, Wabo- (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) en Brzo-inspecteurs van de OMWB, verantwoordelijken op het gebied van milieu en veiligheid van het Havenbedrijf en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties zoals Milieudefensie.

De resultaten van het onderzoek zullen worden vastgelegd in een conceptrapport van bevindingen. Dit rapport is gericht op de beantwoording van de onderzoeksvragen en zal worden voorgelegd voor ambtelijk hoor en wederhoor. Vervolgens formuleren we op basis van deze bevindingen onze conclusies en aanbevelingen. Deze zullen worden opgenomen in een bestuurlijk rapport, dat voor bestuurlijk hoor en wederhoor wordt aangeboden.

4. Planning

Activiteit	Periode
Ambtelijke afstemming over de startnotitie	Januari 2020
Uitvoering onderzoek	Februari 2020-juni 2020
Opstellen conceptrapport van bevindingen	Juni 2020
Ambtelijk hoor en wederhoor (conceptrapport van bevindingen)	Begin juli 2020 (voor zomervakantie)
Opstellen bestuurlijk rapport	Juli / augustus 2020
Bestuurlijk hoor en wederhoor	Augustus 2020 (na zomervakantie)
Aanbieding aan PS en publicatie	September 2020